

ЮРИСТ АХБОРОТНОМАСИ

ВЕСТНИК ЮРИСТА * LAWYER HERALD

ҲУҚУҚИЙ, ИЖТИМОИЙ, ИЛМИЙ-АМАЛИЙ ЖУРНАЛ

CYBERLENINKA

НАУЧНАЯ ЭЛЕКТРОННАЯ
БИБЛИОТЕКА
LIBRARY.RU

ISSN 2181-9416

Doi Journal 10.26739/2181-9416

ЮРИСТ АХБОРОТНОМАСИ

4 СОН, 1 ЖИЛД

ВЕСТНИК ЮРИСТА

НОМЕР 4, ВЫПУСК 1

LAWYER HERALD

VOLUME 4, ISSUE 1

TOSHKENT-2020

ДАВЛАТ ВА ҲУҚУҚ НАЗАРИЯСИ ВА ТАРИХИ.
ҲУҚУҚИЙ ТАЪЛИМОТЛАР ТАРИХИ

1. ФАЙЗИЕВ Олим

ФУҚАРОЛАРНИНГ МУРОЖААТ ҚИЛИШ МАДАНИЯТИНИ ЮКСАЛТИРИШ
ҲАМДА МАСЪУЛ ХОДИМЛАРНИ ЎҚИТИШ – АЙРИМ ТИЗИМЛИ
МУАММОЛАРГА ЕЧИМ СИФАТИДА 7

2. ХУЖАНАЗАРОВ Азизжон Анварович

ҚОНУН ҲУЖЖАТЛАРИ ЛОЙИҲАЛАРИНИ ИШЛАБ ЧИҚИШДА АДЛИЯ ОРГАНЛАРИНИНГ
ИШТИРОКИ..... 13

КОНСТИТУЦИЯВИЙ ҲУҚУҚ. МАЪМУРИЙ ҲУҚУҚ.
МОЛИЯ ВА БОЖХОНА ҲУҚУҚИ

3. ТОШҚУЛОВ Журабой Ўринбоевич

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИДА ВИЖДОН ЭРКИНЛИГИНИНГ ҲУҚУҚИЙ
КАФОЛАТЛАРИ 18

4. САБИРОВ Эркин Кучкарбаевич

СУДЛАР ФАОЛИЯТИНИНГ ОЧИҚЛИГИНИ ТАЪМИНЛАШ БОРАСИДА ОММАВИЙ
АХБОРОТ ВОСИТАЛАРИ БИЛАН ҲАМКОРЛИК МАСАЛАЛАРИ 29

5. ЮЛДАШЕВ Джахонгир Хайитович

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИДА БОЛАНИНГ ФУҚАРОЛИГИ БИЛАН БОҒЛИҚ
МАСАЛАЛАРНИ ТАРТИБГА СОЛУВЧИ ҲУҚУҚИЙ МЕХАНИЗМЛАРНИ
ТАКОМИЛЛАШТИРИШ 38

6. НОДИРОВ Давурхон Икромович

ЎЗБЕКИСТОН ҚИШЛОҚ ХЎЖАЛИГИНИ РИВОЖЛАНТИРИШДА ҚОНУН
УСТУВОРЛИГИНИ ТАЪМИНЛАШ.....44

7. ХАТАМОВ Жамшид Алтибаевич

ФОРМЫ И МЕТОДЫ ОСУЩЕСТВЛЕНИЯ ТАМОЖЕННОГО АДМИНИСТРИРОВАНИЯ..... 50

ФУҚАРОЛИК ҲУҚУҚИ. ТАДБИРКОРЛИК ҲУҚУҚИ. ОИЛА ҲУҚУҚИ.
ХАЛҚАРО ХУСУСИЙ ҲУҚУҚ

8. ОКЮЛОВ Омонбой

СУД ВА ҲУҚУҚНИ ҚЎЛЛАШ АМАЛИЁТИДА АДОЛАТ, ИНСОФЛИЛИК, ОҚИЛОНАЛИК
ТАМОЙИЛЛАРИДАН ФОЙДАЛАНИШНИНГ МЕТОДОЛОГИК МАСАЛАЛАРИ 55

9. РАҲМАТОВ Анвар Исломович

СПОРТ ТАДБИРЛАРИ ТАШКИЛ ЭТИШ БИЛАН БОҒЛИҚ МУНОСАБАТЛАРНИ
ШАРТНОМАВИЙ-ҲУҚУҚИЙ ТАРТИБГА СОЛИШ МАСАЛАЛАРИ 65

9. РУЗИНАЗАРОВ Шухрат Нуралиевич, АЧИЛОВА Лилия Илхомовна

ТЕНДЕНЦИИ И РАЗВИТИЯ ПРАВОВОГО РЕГУЛИРОВАНИЯ ИНОСТРАННЫХ
ИНВЕСТИЦИЙ В РЕСПУБЛИКЕ УЗБЕКИСТАН 71

10. ҒАЙБУЛЛАЕВ Сохибжон

ФУҚАРОЛИК ҲУҚУҚИДА ТАЪМИНЛОВЧИ БИТИМЛАР 76

11. РАХИМОВ Дониёр Бахтиёрович

ТОВАР НЕУСТОЙКАСИ: ЦИВИЛИСТИК ТАФАККУР ВА ҚОНУНЧИЛИК ТАРАҚҚИЁТИ 83

12. АБДУҒАНИЕВ Хуршиджон Турғун ўғли

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИДА ТОВАР БЕЛГИЛАРИНИ ҲИМОЯ ҚИЛИШ СОҲАСИДА
ҚОНУНЧИЛИКНИ РИВОЖЛАНТИРИШ ЙЎЛЛАРИ 89

13. KHUSAINOVA Rano

LEGAL ASPECTS OF LIBERALIZATION OF THE ELECTRICITY SECTOR
OF THE REPUBLIC OF UZBEKISTAN 95

**ФУҚАРОЛИК ПРОЦЕССУАЛ ҲУҚУҚИ. ИҚТИСОДИЙ ПРОЦЕССУАЛ ҲУҚУҚИ.
ҲАКАМЛИК ЖАРАЁНИ ВА МЕДИАЦИЯ**

- 14. АБДУРАХМОНОВА Хосиятхон Бахтиёржон қизи**
ИҚТИСОДИЁТ СОҲАСИДА КОЛЛИЗИОН МУАММОЛАРНИ ТАРТИБГА СОЛИШДА
ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИНING ИҚТИСОДИЙ ПРОЦЕССУАЛ КОДЕКСИ РОЛИ.... 103
- 15. ОДИЛҚОРИЕВ Хожимурод Тухтамурадович, ГАНИБАЕВА Шахноза Каримбердиевна**
МЕДИАЦИЯ ИНСТИТУТИНИ ЖОРИЙ ҚИЛИШГА ОИД МУҲИМ ҚАДАМ:
ХОРИЖИЙ ВА МИЛЛИЙ ТАЖРИБА 109

МЕҲНАТ ҲУҚУҚИ

- 16. РАХИМОВ Мирёқуб Актамович**
COVID-19 ПАНДЕМИЯСИ ШАРОИТИДА ХОДИМЛАР МЕҲНАТ ҲУҚУҚЛАРИНИ ҲИМОЯ
ҚИЛИШНИНГ ЎЗИГА ХОС ЖИҲАТЛАРИ..... 117

**ЖИНОЯТ ПРОЦЕССИ. КРИМИНАЛИСТИКА, ТЕЗКОР-ҚИДИРУВ
ҲУҚУҚ ВА СУД ЭКСПЕРТИЗАСИ**

- 17. КАРИМОВ Ваҳобжон**
“ТЕЗКОР-ҚИДИРУВ ФАОЛИЯТИ” ФАНИ ПРЕДМЕТИ, ВАЗИФАЛАРИ ВА УНИНГ
ЮРИСТЛАРНИ ТАЙЁРЛАШДАГИ АҲАМИЯТИ 123
- 18. ХАСАНОВ Шавкатбек Хайбатуллаевич**
СУД-ЭКСПЕРТЛИК ФАОЛИЯТИНИНГ ПСИХОЛОГИК ЖИҲАТЛАРИ 130
- 19. ЭРНАЗАРОВ Улуғмурод Турдиевич**
СУД-ЭКСПЕРТЛИК ФАОЛИЯТИНИ ТАШКИЛ ЭТИШДА ИННОВАЦИОН
ТЕХНОЛОГИЯЛАРНИНГ АҲАМИЯТИ..... 135

ХАЛҚАРО ҲУҚУҚ ВА ИНСОН ҲУҚУҚЛАРИ

- 20. ХАМДАМОВА Фируза Уразалиевна**
РАЗВИТИЕ МЕЖДУНАРОДНОГО ПРАВА В УСЛОВИЯХ ЦИФРОВИЗАЦИИ..... 139
- 21. ИШАНХАНОВА Гулнора Амановна**
ЗАЩИТА ПРАВ РЕБЕНКА В МЕЖДУНАРОДНОМ ПРАВЕ
И НАЦИОНАЛЬНОМ ЗАКОНОДАТЕЛЬСТВЕ 144
- 22. ИСОҚОВ Лукмонжон Холбоевич**
МИГРАЦИЯ ЖАРАЁНЛАРИНИ БОШҚАРИШНИНГ ЗАМОНАВИЙ МОДЕЛЛАРИ 153
- 23. ХУДАЙБЕРДИЕВА Гулнора Аманмуродовна**
ХАЛҚАРО ТАШКИЛОТЛАРНИНГ МУАЛЛИФЛИК ҲУҚУҚИ ВА ТУРДОШ ҲУҚУҚЛАР
СОҲАСИДАГИ ҲУҚУҚ ИЖОДКОРЛИГИ ФАОЛИЯТИНИНГ АЙРИМ ЖИҲАТЛАРИ..... 161

ҲУҚУҚИЙ АМАЛИЁТ ВА ХОРИЖИЙ ТАЖРИБА

- 24. ТУРДИЕВ Бобир Собирович**
“ЯШИРИН ИҚТИСОДИЁТ”НИ ҚИСҚАРТИРИШ ВА УНГА ҚАРШИ
САМАРАЛИ КУРАШИШ ЙЎЛЛАРИ 167
- 25. ЭРАЛИЕВ Аъзам Бахтиёр ўғли**
АНГЛО-САКСОН ҲУҚУҚ ТИЗИМИГА МАНСУБ ДАВЛАТЛАРДА ИЧКИ ИШЛАР
ОРГАНЛАРИ ФАОЛИЯТИНИ ТАШКИЛ ЭТИШ ХУСУСИЯТЛАРИ 174

ЮРИСТ АХБОРОТНОМАСИ ВЕСТНИК ЮРИСТА LAWYER HERALD

НОДИРОВ Давурхон Икромович
Ўзбекистон Республикаси Бош прокуратураси
Академияси мустақил тадқиқотчиси
E-mail: davurhon@mail.ru

ЎЗБЕКИСТОН ҚИШЛОҚ ХЎЖАЛИГИНИ РИВОЖЛАНТИРИШДА ҚОНУН УСТУВОРЛИГИНИ ТАЪМИНЛАШ

For citation (иктибос келтириш учун, для цитирования): НОДИРОВ Д.И. ЎЗБЕКИСТОН ҚИШЛОҚ ХЎЖАЛИГИНИ РИВОЖЛАНТИРИШДА ҚОНУН УСТУВОРЛИГИНИ ТАЪМИНЛАШ // Юрист ахборотномаси – Вестник юриста – Lawyer herald. № 4 (2020), Б. 44–49.

 4 (2020) DOI <http://dx.doi.org/10.26739/2181-9416-2020-4-6>

АННОТАЦИЯ

Мақолада қишлоқ хўжалигини модернизация қилишнинг ҳуқуқий асослари, қишлоқ хўжалигида бозор механизмларини жорий этишда қонун устуворлигини таъминлаш ва қонунийликни мустаҳкамлаш, қишлоқ хўжалиги соҳасидаги қонунларнинг аниқ ва бир хилда бажарилиши устидан самарали прокурор назоратни амалга ошириш йўллари, назорат шакллари, назорат ҳужжатлари турлари, аграр соҳа қонунчилигини такомиллаштириш, қишлоқ хўжалигида ҳуқуқий механизмларини мустаҳкамлаш масалалари ёритилган.

Калит сўзлар: қишлоқ хўжалигини модернизация қилиш, қонун устуворлигини таъминлаш, прокурор назорати, назорат шакллари, аграр ҳуқуқ, қишлоқ хўжалиги стратегияси.

НОДИРОВ Давурхон Икромович
Самостоятельный соискатель Академии
Генеральной прокуратуры Республики Узбекистан
E-mail: davurhon@mail.ru

ОБЕСПЕЧЕНИЕ ВЕРХОВЕНСТВА ЗАКОНА В РАЗВИТИИ СЕЛЬСКОГО ХОЗЯЙСТВА УЗБЕКИСТАНА

АННОТАЦИЯ

В статье рассматриваются правовые основы модернизации сельского хозяйства, обеспечение верховенства закона и укрепление законности при внедрении рыночных механизмов в сельском хозяйстве, способы эффективного прокурорского надзора за своевременным и единообразным исполнением сельскохозяйственного законодательства, формы контроля, виды надзорных документов, национальное законодательство в этой сфере. Исследованы вопросы совершенствования, оптимизация правовых механизмов в сельском хозяйстве.

Ключевые слова: модернизация сельского хозяйства, законность, прокурорский контроль, формы контроля, аграрное право, аграрная стратегия.

NODIROV Davurkhon

The Academy of the General Prosecutor's Office of the
Republic of Uzbekistan, independent researcher
E-mail: davurhon@mail.ru

ENSURING THE RULE OF LAW IN THE DEVELOPMENT OF AGRICULTURE OF UZBEKISTAN

ANNOTATION

The article examines the legal foundations of agricultural modernization, ensuring the rule of law and strengthening the rule of law in the implementation of market mechanisms in agriculture, methods of effective prosecutorial control over the precise and uniform implementation of agricultural legislation, forms of control, types of control documents, agricultural legislation. issues of improving, strengthening legal mechanisms in agriculture.

Keywords: modernization of agriculture, legality, prosecutor's control, forms of control, agrarian law, agrarian strategy.

Мамлакатимизда барча жабҳаларда олиб борилаётган кенг қўламли ислохотлар давлат ва жамиятнинг ҳар томонлама, жадал ривожланиши учун шарт-шароитлар яратишда, инсон ҳаётини янада яхшилаш ва муносиб турмуш даражасини таъминлашга хизмат қилмоқда. Айниқса, қишлоқ хўжалигини ривожлантириш республикаимиз аҳолисининг 50 фоизидан ортиқ қисми яшаётган қишлоқларнинг фаровонлик даражасини юксалтиришда муҳим омил бўлмоқда.

Дарҳақиқат, кейинги йилларда мамлакатимиз қишлоқ хўжалигини ислоҳ қилиш, хусусан, соҳада давлат бошқаруви тизимини такомиллаштириш, бозор муносабатларини кенг жорий қилиш, қишлоқ хўжалиги маҳсулотларини етиштирувчи, қайта ишловчи ва сотувчи субъектлар ўртасидаги муносабатларнинг ҳуқуқий асосини мустаҳкамлаш, соҳага инвестицияларни жалб қилиш, ресурстежамкор технологияларни жорий этиш ҳамда қишлоқ хўжалиги маҳсулотлари ишлаб чиқарувчиларини замонавий техникалар билан таъминлаш борасида муайян ишлар амалга оширилмоқда [1].

Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2017 йил 7 февралдаги “Ўзбекистон Республикасини янада ривожлантириш бўйича Ҳаракатлар стратегияси тўғрисида»ги ПФ-4947-сонли Фармони билан тасдиқланган 2017–2021 йилларда Ўзбекистон Республикасини ривожлантиришнинг бешта устувор йўналиши бўйича Ҳаракатлар стратегиясида “Қишлоқ хўжалигини модернизация қилиш ва жадал ривожлантириш”ни “Иқтисодий ривожлантириш ва либераллаштиришнинг устувор йўналишлари”дан бири сифатида белгиланиши бежизга эмас, албатта.

Таъкидлаш лозимки, Ўзбекистон Республикаси Президенти Шавкат Мирзиёев 2020 йил 24 январдаги Олий Мажлисга Мурожаатномасида 2020 йил ва кейинги йилларда иқтисодий соҳасида амалга ошириш зарур бўлган дастурий ва мақсадли вазифалар сифатида “иқтисодий ривожини, аҳоли бандлиги ва даромадлари ўсишини таъминлайдиган энг муҳим соҳалардан бири бўлган қишлоқ хўжалигини стратегик ёндашувлар асосида тараққий эттириш зарур,” дея таъкидлаб ўтган эди [2].

Албатта, Ўзбекистон Республикаси қишлоқ хўжалигини ривожлантиришнинг 2020-2030 йилларга мўлжалланган стратегиясида белгиланган вазифаларни амалга ошириш, соҳада амалга оширилаётган ислохотлар самарадорлигини ва барча йўналишларда кенг қамровли дастурий тадбирлар изчил рўёбга чиқариш ҳамда бозор механизмларини кенг жорий этишда қонун устуворлигини таъминлаш ва қонунийликни мустаҳкамлаш каби асосий вазифаларни амалга оширмасдан туриб эришиб бўлмайди. Бу эса ўз навбатида, Ўзбекистон Республикаси Бош прокурори ва унга бўйсунувчи прокурорлар томонидан Ўзбекистон Республикаси ҳудудида қишлоқ хўжалиги соҳасидаги қонунларнинг аниқ ва бир хилда бажарилиши устидан самарали назоратни амалга ошириш орқали эришилади.

Ўзбекистон Республикасининг 2001 йил 29 августдаги “Прокуратура тўғрисида”ги (янги таҳрири) Қонунининг 4-моддасида белгиланган прокуратура органлари фаолиятининг 9 та асосий

йўналишларидан биринчиси – бу вазирликлар, давлат қўмиталари, идоралар, фуқароларнинг ўзини ўзи бошқариш органлари, жамоат бирлашмалари, корхоналар, муассасалар, ташкилотлар, ҳокимлар ва бошқа мансабдор шахслар томонидан қонунларнинг ижро этилиши устидан назорат қилиш ҳисобланади.

Қишлоқ хўжалиги соҳасида прокурор назорати ўрни ҳақида сўз борар экан, аввало, ушбу тушунчанинг мазмун-моҳиятини англаб олишимиз лозим. Назорат тушунчасининг таърифига тўхталар эканмиз, таъкидлаш жоизки, адабиётларда унинг бир қатор таърифлари келтириб ўтилган. Жумладан, «назорат – (арабча – бошқариш, идора қилиш; вазирлик; бошқарма) бирор ишнинг, нарсанинг аҳволи, бориши, кишининг юриш-туриши ва шу кабилар устидан доимо кузатиш, текшириш», деган маънони англатади [3].

Бошқа манбаларга кўра, «назорат – қонунлар, белгиланган қоидалар, нормалар ва стандартларга риоя этилишини текшириш ва назорат қилиш бўйича махсус ваколатли органларнинг фаолияти» [4] сифатида ифодаланган. Албатта, бу ўринда назорат – давлат органларининг қонунийликни таъминлаш борасидаги фаолияти шаклидир.

Юқоридаги таърифлардан кўриниб турибдики, “назорат” тушунчасида биринчидан, давлат органларининг фаолияти шакли; иккинчидан, унда субъектлар томонидан қонунларнинг ижро этилиши; учинчидан, субъектларнинг фаолият йўналишлари аниқлаштирилади.

Таъкидлаш лозимки, назоратни шартли равишда субъектлар ва объектлар доираси, фаолият йўналишлари, амалга ошириш шаклларига қараб қуйидаги турларга ажратиш мумкин.

Биринчидан, давлат органларининг, хўжалик бошқаруви органларининг ҳамда улар мансабдор шахсларининг Ўзбекистон Республикаси Конституцияси ва қонунларини, Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлиси палаталарининг ва улар органларининг қарорларини, давлат дастурларини ижро этиш, шунингдек ўз зиммаларига юклатилган вазифалар ҳамда функцияларни амалга ошириш бўйича фаолияти юзасидан парламент назорати.

Иккинчидан, давлат ва хўжалик бошқаруви органлари иши ва уларнинг фаолияти устидан қонунда белгиланган тартибда ижро ҳокимияти назорати яъни, ҳукумат назорати.

Учинчидан, давлат органлари ва муассасалари фаолияти устидан жамоатчилик назорати.

Тўртинчидан, Ўзбекистон Республикаси ҳудудида қонунларнинг аниқ ва бир хилда бажарилиши устидан прокурор назорати.

Бешинчидан, Ўзбекистон Республикаси Олий судининг қуйи судларнинг судлов фаолияти устидан назорати яъни, суд назорати.

Олтинчидан, айрим тоифадаги шахслар устидан маъмурий назорат, масалан, жазони ижро этиш муассасаларидан озод қилинган шахслар устидан маъмурий назорат.

Еттинчидан, атроф муҳитни муҳофаза қилиш ва табиий ресурслардан оқилона фойдаланиш соҳасидаги қонун ҳужжатлари талаблари бузилишининг олдини олиш, уни аниқлаш ва унга чек қўйишга, табиатни муҳофаза қилиш фаолияти самарадорлигини оширишга қаратилган давлат ва жамоатчилик чора-тадбирлари тизими яъни, экологик назорат.

Саккизинчидан, давлат ва хўжалик бошқаруви органлари томонидан уларга идоравий мансуб ташкилотларда улар фаолияти устидан идоравий назорат.

Тўққизинчидан, хўжалик юритувчи субъектлар томонидан ишлаб чиқариш назорати.

Ўнинчидан, ваколатли органларнинг солиқ тўловчилар ва солиқ инспекторлари томонидан солиқ тўғрисидаги қонун ҳужжатларига риоя этилиши устидан назорат қилишга доир фаолияти яъни, солиқ назорати.

Ўн биринчидан, божхона чегараси орқали олиб ўтиладиган ва (ёки) декларацияланиши лозим бўлган товарларга ва транспорт воситаларига нисбатан; тақдим этилиши божхона декларациясига, товарлар тўғрисидаги ҳужжатларга ва маълумотларга нисбатан; юридик ва жисмоний шахсларнинг товарларни божхона чегараси орқали олиб ўтиш, божхона иши соҳасида хизматлар кўрсатиш билан боғлиқ, шунингдек, айрим божхона режимлари доирасида амалга ошириладиган фаолиятига нисбатан ўтказиладиган назорат яъни божхона назорати ва бошқалар.

Демак, назорат турларидейилганда, маълум бир тартибга солишга қаратилган фаолиятнинг у ёки бу таснифий белгиларига асосланиб уларни турли гуруҳларга ажратиш тушунилади. Юқорида кўрсатиб ўтилган назорат турлари ичида, прокурор назорати алоҳида аҳамиятга эгаки, у ўзининг назорат предмети, мақсади, вазифалари, ижтимоий муносабатлар доираси, амалга ошириш шакллари, назорат ҳужжатлари турлари, таъсир кўрсатиш доираси ва ҳуқуқий оқибатига кўра фарқланади.

Ўзбекистон Республикасининг Конституцияси 118-моддасига мувофиқ, Ўзбекистон Республикаси ҳудудида қонунларнинг аниқ ва бир хилда бажарилиши устидан назоратни Ўзбекистон Республикасининг Бош прокурори ва унга бўйсунувчи прокурорлар амалга оширади. Ўзбекистон Республикасининг “Прокуратура тўғрисида”ги (янги таҳрири) Қонуни 20-моддасига кўра, қонунлар ижроси устидан назорат яъни вазирликлар, давлат кўмиталари, идоралар, фуқароларнинг ўзини ўзи бошқариш органлари, жамоат бирлашмалари, корхоналар, муассасалар, ташкилотлар ҳамда вазирликлар, давлат кўмиталари ва идораларининг ҳарбий қисмлари, ҳарбий тузилмалари, ҳокимлар ва бошқа мансабдор шахслар томонидан қонунларнинг ижро этилиши, шунингдек улар томонидан қабул қилинаётган ҳужжатларнинг Ўзбекистон Республикасининг Конституцияси ва қонунларига мувофиқлиги назорат предмети ҳисобланади.

Профессор М.Х.Рустамбоев эса, “Прокурор назорати деганда, давлат номидан махсус ваколатга эга бўлган мансабдор шахслар – прокурорлар томонидан қонун бузилиши ҳолларини ўз вақтида аниқлаш ва бартараф қилиш, айбдор шахсларни қонун билан белгиланган тартибда жавобгарликка тортиш билан қонунларнинг аниқ ва бир хилда бажарилганини таъминлашга қаратилган фаолият тушунилиши лозим”, деб ҳисоблайди [5, Б. 447].

И.А.Иманов прокурор назоратига “қонун ҳужжатларининг аниқ ва бир хилда ижро этилиши, фуқароларнинг ҳуқуқ ва қонуний манфаатларига риоя этилиши, жиноят иш юритувининг қонунийлиги устидан амалга ошириладиган назорат” сифатидатаърифлайди [6, Б.13].

Баъзи манбаларда, “прокуратура назоратининг моҳияти: а) бу прокуратура мутлақ ваколатига кирадиган, давлат фаолиятининг мустақил, ўзига хос туридир; б) давлат номидан амалга оширилади; в) давлат ҳудудида амалдаги қонунларнинг тўғри бажарилиши ва ижросини текширишдан иборат; г) ҳуқуқбузарликларни аниқлаш, олдини олиш ва уларга барҳам беришқаратилган, бузилган қонунийликни тиклаш, айбдорларни қонун билан белгиланган жавобгарликка тортишга қаратилган,” деб эътироф этилади [7].

Айрим МДХ давлатлари қонунчилигида, жумладан, Россия Федерациясининг “Прокуратура тўғрисида”ги федерал Қонунининг 3-бўлими “Прокурор назорати”га бағишланган бўлиб, унинг 21-моддаси 2-бандига кўра “Қонунлар ижросини назорат қилишда прокуратура бошқа давлат органларининг ўрнини босмайди. Қонунларнинг ижро этилишини текшириш, прокурор томонидан чоралар кўришни талаб этувчи қонунларни бузиш ҳолатлари тўғрисида прокуратура томонидан олинган маълумотлар асосида, агар бу маълумотлар кўрсатилган текширувни ўтказмасдан туриб тасдиқланиши ёки рад этилиши мумкин бўлмаса амалга оширилади” [8].

Демак, Ўзбекистон қишлоқ хўжалигини ривожлантириш соҳасида қонун устуворлигини таъминлашда прокуратура органлари муҳим ўрин тутаяди, прокурор назорати эса бу фаолиятда устувор вазифалардан бири ҳисобланади. Қишлоқ хўжалиги қонун ҳужжатлари ижроси устидан прокуратура назоратининг самарадорлиги эса кўп жиҳатдан прокуратураходимларининг соҳага оид ҳуқуқий муносабатларни тартибга солиш асосларини, ушбу соҳадаги қонун ҳужжатлари ижроси устидан прокурор назорати предмети ва соҳасининг ўзига хос хусусиятларини, қонун бузилиш ҳолатлари ва уларни аниқлаш усулларини билишига, шунингдек, прокурор назорати чораларидан самарали фойдалана олишига боғлиқ.

Таъкидлаш лозимки, аграр соҳада амалга ошириладиган ислохотлар тобора чуқурлашиб, уларни ҳуқуқий жиҳатдан таъминлаш алоҳида аҳамият касб этиб бормоқда. Шундай экан, мамлакатимиз иктисодиётида ва ижтимоий ҳаётида аграр соҳанинг тутган ўрни беқиёс эканлигини инобатга олган ҳолда юртимизда истиқлолнинг илк йиллариданоқ ушбу соҳани ислоҳ этишга алоҳида эътибор қаратила бошланди. Бу ҳақда адабиётларда таъкидланганидек, “мустақиллигимизнинг дастлабки йиллариданоқ қишлоқ хўжалигига алоҳида эътибор қаратилиб, аграр соҳада бозор муносабатларини ривожлантиришни биринчи галдаги вазифа этиб белгиланди, соҳани тубдан ислоҳ қилиш, қишлоқ хўжалигини ривожлантириш, аграр соҳадаги қонунчиликни такомиллаштириш масаласига алоҳида эътибор қаратилмоқда” [9, Б.3].

Албатта, сўнгги йилларда республикаимизда қишлоқ хўжалигини ислоҳ қилиш бўйича тизимли ишларни қонун ҳужжатлари билан мустаҳкамлаш ва ҳуқуқий механизмларни такомиллаштириш борасида муайян ишлар амалга оширилмоқда. Жумладан, Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2019 йил 17 апрелдаги “Қишлоқ хўжалиги соҳасида давлат бошқаруви тизимини такомиллаштириш чора-тадбирлари тўғрисида”ги ПФ-5708-сон, 2019 йил 17 июндаги “Қишлоқ хўжалигида ер ва сув ресурсларидан самарали фойдаланиш чора-тадбирлари тўғрисида”ги ПФ-5742-сон, 2019 йил 23 октябрдаги “Ўзбекистон республикаси қишлоқ хўжалигини ривожлантиришнинг

2020 – 2030 йилларга мўлжалланган стратегиясини тасдиқлаш тўғрисида”ги ПФ-5853-сон фармонлари, 2020 йил 18 мартдаги “Аграр ва озиқ-овқат соҳаларини бошқариш тизимини янада такомиллаштириш чора-тадбирлари тўғрисида”ги ПҚ-4643-сон, 2020 йил 11 майдаги “Республика хуудларини қишлоқ хўжалиги маҳсулотлари етиштиришга ихтисослаштириш бўйича қўшимча чора-тадбирлар тўғрисида”ги, ПҚ-4709-сон, 2020 йил 30 июндаги “Аҳоли томорқаларидан фойдаланиш самарадорлигини оширишнинг қўшимча чора-тадбирлари тўғрисида”ги ПҚ-4767-сон қарорлари қабул қилинганлиги қишлоқ хўжалигида ҳуқуқий механизмларини мустаҳкамлаш ва қонунийликни таъминлашга хизмат қилмоқда.

Таъкидлаш лозимки, Ўзбекистон Республикаси Президентининг “Аграр ва озиқ-овқат соҳаларини бошқариш тизимини янада такомиллаштириш чора-тадбирлари тўғрисида”ги ПҚ-4643-сон қарори билан Ўзбекистон Республикаси қишлоқ хўжалигини ривожлантиришнинг 2020-2030 йилларга мўлжалланган стратегиясида белгиланган ислохотларни самарали амалга ошириш, ер ва сув ресурсларидан оқилона фойдаланилишини таъминлаш, соҳага бозор механизмларини кенг жорий этиш мақсадида Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамаси ижро этувчи тузилмасида Бош вазирнинг аграр ва озиқ-овқат соҳаларини ривожлантириш масалалари бўйича ўринбосари лавозимининг жорий этилди, Ўзбекистон Республикаси Бош прокуратураси тузилмасида қишлоқ хўжалиги ва озиқ-овқат хавфсизлиги соҳасида қонун ҳужжатлари талабларига риоя этилиши ва уларнинг ижроси устидан назоратни амалга оширишга масъул бўлган Ўзбекистон Республикаси Бош прокурорининг ўринбосари ва Қорақалпоғистон Республикаси ва вилоятлар прокурорларининг ўринбосарлари, Ўзбекистон Республикаси транспорт прокурорининг катта ёрдамчиси лавозимлари киритди.

Шунингдек, Ўзбекистон Республикаси Бош прокуратурасининг Қишлоқ хўжалиги соҳасида қонунчилик ижроси устидан назорат бошқармаси Аграр ва озиқ-овқат соҳаларини ривожлантиришга оид қонунчилик ижроси устидан назорат бошқармаси деб қайта номланди ҳамда Қорақалпоғистон Республикаси ва вилоятлар прокуратураларининг қишлоқ хўжалиги соҳасида қонунчилик ижроси устидан назорат бўлимлари аграр ва озиқ-овқат соҳаларини ривожлантиришга оид қонунчилик ижроси устидан назорат бўлимлари деб қайта номланиб, уларга қўшимча 145 та штат бирликлари ажратилди.

Шу билан биргаликда қишлоқ хўжалиги соҳасидаги қонунчиликни такомиллаштириш, айниқса, қонуности норматив-ҳуқуқий ҳужжатларда тартибга солинган кўп ижтимоий муносабатларни қонунлар даражасида тартибга солишга ўтказиш ҳам ушбу соҳада прокурор назорати самарадорлигини оширади. Фикримизча, хорижий тажрибадан келиб чиққан ҳолда, миллий иқтисодиётимизда ва озиқ-овқат хавфсизлигини таъминлашда қишлоқ хўжалигининг ролини инобатга олиб келгусида “Қишлоқ хўжалиги маҳсулотлари, хомашёси ва озуқаларини давлат эҳтиёжлари учун харид қилиш ва етказиб бериш тўғрисида”, “Чорвачилик тўғрисида”, “Ерларни мелиорация қилиш тўғрисида”, “Агросаноат ишлаб чиқаришни давлат томонидан тартибга солиш тўғрисида”, “Қишлоқ хўжалиги ишлаб чиқарувчиларини давлат томонидан кўллаб-қувватлаш тўғрисида”, “Шахсий томорқа хўжалиги тўғрисида”, “Пестицидлар ва кимёвий ўғитлардан хавфсиз фойдаланиш тўғрисида” ва бошқа қонунларни қабул қилиш мақсадга мувофиқ ҳисобланади.

Иқтибослар/Сноски/References:

1. Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2019 йил 23 октябрь “Ўзбекистон республикаси қишлоқ хўжалигини ривожлантиришнинг 2020-2030 йилларга мўлжалланган стратегиясини тасдиқлаш тўғрисида”ги ПФ-5853-сон Фармони. <https://lex.uz/docs/4567334> (Decree of the President of the Republic of Uzbekistan dated October 23, 2019 No PF-5853 “On approval of the Strategy of agricultural development of the Republic of Uzbekistan for 2020-2030” // <https://lex.uz/docs/4567334>)
2. Ўзбекистон Республикаси Президенти Шавкат Мирзиёевнинг Олий Мажлисга Мурожаатномаси. 24.01.2020 // URL: <https://president.uz/uz/lists/view/3324>. (Text of President Shavkat Mirziyoyev’s Address to the Oliy Majlis. 24.01.2020 // URL: <https://president.uz/en/lists/view/3324>)
3. Ўзбек тилининг изоҳли луғати. O’zbekiston Milliy Ensiklopediyasi. URL: https://n.ziyouz.com/books/uzbek_tilining_izohli_lugati. (Annotated dictionary of the Uzbek language. National Encyclopedia of Uzbekistan. // URL: https://n.ziyouz.com/books/uzbek_tilining_izohli_lugati)
4. Академик луғатлар ва энциклопедиялар портали сайти // URL: <https://dic.academic.ru> (Portal of academic dictionaries and encyclopedias portal. URL: <https://dic.academic.ru>)

5. Ўзбекистон Республикасининг Конституциясига шарҳ. / Масъул мухаррир ю.ф.д., проф. А.А.Азизхўжаев. – Т.: Ўзбекистон, 2008. - 447 б. (Commentary to the Constitution of the Republic of Uzbekistan. / Responsible editor yu.f.d., prof. A.A.Azizxo'jaev. - T.: Uzbekistan, 2008. - 447 p.)

6. Иманов И.А. Прокурорский надзор за исполнением законово противодействию коррупции в Республике Казахстан: Автореф. дисс. ... канд. юрид. наук. – М., 2017. (Imanov I.A. Prosecutor's supervision over the implementation of anti-corruption laws in the Republic of Kazakhstan: author. diss. ... Cand. jurid. sciences. - M., 2017)

7. Волгоградский государственный университет. Прокурорский надзор. Учебник. URL: <https://studfile.net/preview/6213181/> (Volgograd State University. Prosecutor supervision. Textbook. Electron Manba: URL: <https://studfile.net/preview/6213181/>)

8. Федеральный закон «О прокуратуре Российской Федерации». URL: http://www.consultant.ru/document_cons_doc_LAW_262/ (Federal Law “On the Prosecutor's Office of the Russian Federation”. URL: http://www.consultant.ru/document_cons_doc_LAW_262/)

9. Нурматов М., Сафаров Ж. Қишлоқ таракқиёти: бугуни ва келажак истиқболлари. Ўқув қўлланма. – Тошкент: Фан ва технологиялар, 2009. (Nurmatov M., Safarov J. Rural development: present and future prospects. Study guide. - Tashkent: Science and Technology, 2009)